

تحلیل محتوای متون تخصصی انگلیسی رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی و مقایسه با سرفصلهای مصوب

دکتر ناهید بنی اقبال^۱

حسن رضوی صدر^۲

چکیده

هدف: این پژوهش با هدف ارزیابی میزان پوشش سرفصل دروس تخصصی دوره‌ی کارشناسی رشته‌ی علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی در متون مورد بررسی «متون تخصصی انگلیسی ویژه‌ی دانشجویان علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی» تألیف علیرضا رستمی گومه و حسین مختاری معمار و «کاربرد واژه‌ها و اصطلاحات کتابداری و اطلاع‌رسانی در جملات انگلیسی» تألیف حسین مختاری معمار انجام گرفته است. هدف اصلی پژوهش، تعیین میزان انطباق متون با سرفصلهای مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی و ارائه پیشنهادات جهت ارتقاء سطح آموزشی متون انگلیسی رشته‌ی کتابداری است.

روش: متون انگلیسی مذکور به روش پیمایشی بررسی گردید. ابزار گردآوری اطلاعات در این پژوهش سیاهه‌ی واریسی بود. نوع پژوهش، کاربردی است و نتایج آن قابل تعمیم به سایر موارد نمی‌باشد. روش پژوهش، تحلیل محتوا است که یکی از رایج‌ترین فنون تحلیل در پژوهش کیفی به حساب می‌آید. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روشهای آمار توصیفی استفاده شد و برای این منظور نرم‌افزار آماری SPSS مورد استفاده قرار گرفت.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان داد که متون توانسته‌اند ۸۶/۱٪ از سرفصلهای دروس اجباری و ۱۳/۹٪ از سرفصلهای دروس اختیاری را پوشش دهند. بیشترین پوشش کتاب اول با فراوانی ۲۸۸ بار، برابر ۱۷/۳٪ به سرفصل «کتابخانه و کتابداری» مربوط است، در حالیکه کتاب دوم با بیشترین فراوانی یعنی ۲۵۱ بار، برابر ۲۰/۲٪ سرفصل «مجموعه‌سازی» را پوشش داده است که هر دو مورد از سرفصلهای دروس اجباری رشته‌ی کتابداری و اطلاع‌رسانی هستند. به استناد یافته‌ها، متون مورد بررسی، در سرفصلهای مواد و خدمات کتابخانه برای بزرگسالان نوسود و مواد و خدمات برای کودکان و نوجوانان که هر دو از دروس اجباری رشته‌ی کتابداری هستند، فاقد پوشش می‌باشند. همچنین متون، در بحث «علوم آماری» پوششی ندارند.

نتیجه‌گیری: براساس یافته‌ها، راهکارهایی جهت تدوین مطلوب‌تر متون انگلیسی رشته‌ی کتابداری پیشنهاد شده است، از جمله استفاده بیشتر از موضوعات IT و ICT و پوشش بیشتر دروس اختیاری کتابداری، همچنین گنجاندن متون کتابداری به زبان اصلی به جای جملات انگلیسی در کتاب دوم مورد بررسی این پژوهش، در امر آموزش زبان تخصصی برای دانشجویان کتابداری و اطلاع‌رسانی کاملاً ضروری است.

کلید واژه‌ها: تحلیل محتوا، متون انگلیسی کتابداری و اطلاع‌رسانی، سرفصلهای کتابداری و اطلاع‌رسانی. متون تخصصی انگلیسی ویژه‌ی دانشجویان علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، کاربرد واژه‌ها و اصطلاحات کتابداری و اطلاع‌رسانی در جملات انگلیسی.

^۱ دکترای کتابداری و اطلاع‌رسانی - عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال

مقدمه

در بسیاری از کشورهای جهان که زبان انگلیسی زبان مادری آنها نیست این زبان را به عنوان زبان دوم در سیستم آموزشی مدارس و دانشگاه‌های خود گنجانده اند و از دروس اصلی آنها بشمار می رود .

رشته کتابداری و اطلاع رسانی با وجود چند بعدی بودن در عین حال رشته ای مستقل است. اما به دلیل میان رشته ای بودن نیاز بیشتری به زبان انگلیسی دارد. بسیاری از متون نظری و کاربردی آن به زبان انگلیسی است و اصولاً رشته ای انگلیسی محور است. از این رو ارتباط نزدیکی میان این دو، یعنی رشته کتابداری و اطلاع رسانی و زبان انگلیسی وجود دارد .

بنابراین آنچه الزامی بنظر می رسد توجه بیشتر به ارتقا سطح آموزش زبان انگلیسی در تمامی دانشگاه ها و بخصوص مراکز آموزشی رشته علوم کتابداری و اطلاع رسانی است تا از این طریق کارآیی و بهره وری فارغ التحصیلان این رشته افزایش یابد.

بیان مسأله

علیرغم وجود امکانات گوناگون در زمینه آموزش زبان انگلیسی در سطح کشور به صورتهای رسمی و غیررسمی، اما دانشجویان و فارغ التحصیلان رشته های مختلف در زمینه ی زبان انگلیسی مهارت چندانی بدست نمی آورند و قادر به برآوردن نیازهای اطلاعاتی خود نیستند.

متأسفانه این نارسایی در آموزش زبان انگلیسی، گریبانگیر دانشجویان و فارغ التحصیلان رشته ی کتابداری و اطلاع رسانی نیز هست و چه بسیار که از این ناتوانی رنج می برند.

ارتباط تنگاتنگ و نزدیک رشته کتابداری با زبان انگلیسی، کار با رایانه و جستجوی اطلاعات در اینترنت، استفاده از منابع ابزاری لاتین مانند سرعنوانها، رده بندیها و اصطلاحنامه ها کسب مهارت در زبان انگلیسی را برای دانشجویان کتابداری و اطلاع رسانی در اولویت مضاعف قرار می دهد.

نگارندگان که خود سالهای زیادی از عمر خویش را صرف تعلیم زبان انگلیسی نموده اند، همواره این دغدغه را داشته و دارند که چگونه می توان مشکلات موجود بر سر راه آموزش زبان انگلیسی را شناسایی و از طریق ارائه راه

حل مناسب، نتیجه ی درخور توجهی بدست آورد. برای این منظور اقدام به انجام این تحقیق شده است تا یافته های حاصل از آن بتواند در انتشار متون تخصصی انگلیسی رشته کتابداری با رویکردی جدید، نقشی هر چند اندک ایفا نماید.

هدفهای پژوهش

این پژوهش بر آنست که دو متن انگلیسی تخصصی رشته کتابداری و اطلاع رسانی را تحلیل محتوایی کند. این دو جلد کتاب عبارتند از:

- ۱- متون انگلیسی ویژه دانشجویان علوم کتابداری و اطلاع رسانی که توسط علیرضا رستمی گومه و حسین مختاری معمار گردآوری شده است.
- ۲- کاربرد واژه ها و اصطلاحات کتابداری و اطلاع رسانی در جملات انگلیسی که حسین مختاری معمار آن را گردآوری کرده است.

هدف پژوهش، تعیین میزان انطباق متون مذکور با سرفصلهای مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی است که براساس یافته ها به سؤالات اساسی پژوهش پاسخگویی می شود.

هدف دیگر این پژوهش ارائه راه کارهایی است که براساس یافته ها، بتوان برای تدوین متون انگلیسی تخصصی مطلوب تر رشته کتابداری و اطلاع رسانی ارائه داد.

سؤالات اساسی پژوهش

- پژوهش درصدد یافتن پاسخ سؤالهای زیر می باشد:
- ۱- بطور کلی مباحث نوین علوم کتابداری و اطلاع رسانی به چه میزان در «متون مورد بررسی» ارائه شده اند؟
  - ۲- کدامیک از متون از پوشش واژگان تخصصی بالاتری برخوردارند؟
  - ۳- هر یک از متون به چه مقدار مباحث مربوط به رایانه و اینترنت و ذخیره و بازیابی اطلاعات را پوشش داده است؟
  - ۴- هر یک از متون به چه مقدار مباحث فنی کتابخانه: فهرستنویسی، خدمات عمومی، مجموعه سازی، مدیریت، ساختمان و تجهیزات را پوشش داده است؟

۵- کدامیک از متون، نسبت به سرفصلهای مصوب پوشش بالاتری دارند؟

جدول ۱. دروس تخصصی مورد ارزیابی این پژوهش

اجباری		انتخابی	
شماره	نام درس	شماره	نام درس
۱۱۰	مجموعه سازی ۱: تهیه و سفارش	۱۲۲	خدمات عمومی
۲۱۳	مجموعه سازی ۲: انتخاب	۱۲۳	خدمات ویژه خارج از کتابخانه
۱۱۱	سازماندهی مواد ۱: فهرست نویسی	۱۲۵	حفاظت و نگهداری مواد کتابخانه
۱۱۲	سازماندهی مواد ۲: رده بندی	۱۲۶	آشنایی با صنعت چاپ و نشر
۲۱۴	سازماندهی مواد ۳: فهرستنویسی	۲۲۳	مقدمات آرشیو
۲۱۵	سازماندهی مواد ۴: رده بندی	۲۲۴	شیوه های مطالعه
۱۱۳	مرجع شناسی عمومی: فارسی و عربی	۲۲۵	آشنایی با کتب خطی و کمیاب
۲۱۶	مرجع شناسی عمومی: لاتین		
۲۱۹	اصول کار مرجع		
۱۱۴	ساختمان و تجهیزات کتابخانه		
۱۱۵	مواد سمعی و بصری		
۱۱۶	مواد و خدمات کتابخانه برای بزرگسالان نوسود		
۱۱۷	مواد و خدمات کتابخانه ای برای کودکان و نوجوانان		
۲۴۳	آشنایی با بانکهای اطلاعاتی		
۲۱۱	کتابخانه و کتابداری		
۲۱۲	اداره ی کتابخانه		
۲۲۰	گزارش نویسی		

مریم کریمی صمد (۱۳۸۵)، در پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی، به ارزیابی و بررسی متون زبان انگلیسی رشته ی کتابداری و اطلاع رسانی منتشره توسط سمت پرداخته است.

سید بلال سید علوی (۱۳۸۶)، در پایان نامه کارشناسی ارشد رشته کتابداری و اطلاع رسانی به تحلیل محتوای متون انگلیسی (۱ و ۲) تألیف دکتر بنی اقبال پرداخته است.

در خارج از ایران

آلن واترز (۱۹۹۳) در مقاله ای با عنوان « برای ESP چه اتفاقی افتاده است؟ » اظهار می دارد که میان انگلیسی برای اهداف ویژه در تئوری و عمل فرق زیادی است و فاصله ی میان این دو باید با دخالت دادن زبان با اهداف ویژه در رشته های مختلف دانشگاهی پر شود. حمایت از تخصصی کردن زبان در هر رشته، باعث بالا رفتن سطح

این مجموعه سرفصل دروس اجباری و انتخابی دوره ی کارشناسی رشته ی کتابداری و اطلاع رسانی، شامل ۲۴ درس می شود که مبنای مقایسه قرار می گیرند و از چک لیستهای ۲۴ گانه جهت جمع آوری اطلاعات آنها استفاده خواهد شد.

پیشینه ها

تحقیقات گوناگون در داخل کشور و همچنین در مقیاس بین المللی در مورد زبان انگلیسی رشته کتابداری و اطلاع رسانی بصورت تحلیل محتوای متون یا بررسی نظرات دانشجویان کتابداری نسبت به زبان انگلیسی تخصصی و یا به شکلهای دیگر انجام گرفته است که به مواردی از آنها تنها اشاره می شود.

علی سلطانی (۱۳۷۹)، در پایان نامه کارشناسی ارشد خود به بررسی درک مطلب دانشجویان در حیطه ی ESP (انگلیسی برای اهداف ویژه) پرداخته است.

علوم کتابداری و اطلاع رسانی ثبت گردید که از این تعداد، ۲۲۰۰ مورد به کتاب (۱) و ۱۶۲۰ مورد به کتاب (۲) اختصاص دارد.

واژه های انگلیسی معمولی غیرکتابداری و حروف تعریف *a, an, the* و همچنین حروف اضافه *at, on, in, from, of* ... بعنوان واژگان غیرمجاز (*stop list*) از حیطه ی شمارش حذف شدند.

به منظور ارزیابی میزان انطباق جامعه ی آماری پژوهش (متون مورد بررسی) با سرفصلهای مصوب شورای عالی برنامه ریزی کشور، از چک لیست یا سیاهه ی واری استفاده شد.

یافته ها

یافته ها و نتایج پژوهش بصورت آمارهای توصیفی در قالب جداول و نمودارها ارائه شده اند که اطلاعات مربوط به پاسخهای سؤالات اساسی پژوهش، و همچنین معنادار بودن و یا معنادار نبودن تفاوتها برای سرفصلهایی که دارای پوشش لازم در «متون مورد بررسی» بوده اند، را در بردارند.

مطابق جدول شماره ی ۲، کتاب اول با جمع کل فراوانی ۱۶۶۲ بار و کتاب دوم با ۱۲۴۴ بار در محدوده ی سرفصلهای مصوب (سرفصلهای ۲۴ گانه دروس اجباری و انتخابی رشته کتابداری و اطلاع رسانی) عمل نموده اند. کتاب اول با بیشترین فراوانی ۲۸۸ بار یعنی ۱۷/۳٪ به سرفصل کتابخانه و کتابداری پرداخته است، در حالیکه کتاب دوم با بسامد ۲۵۱ بار یعنی برابر ۲۰/۲٪ به سرفصل مجموعه سازی ۱ پوشش داده است که هر دو، از دروس اجباری رشته ی کتابداری و اطلاع رسانی اند.

در مورد دروس اجباری و انتخابی سرفصلهای مصوب، کتاب اول دارای فراوانی ۱۴۲۷ بار، برابر ۸۵/۸٪ و کتاب دوم با فراوانی ۱۰۷۳ بار برابر ۸۶/۴٪ از دروس اجباری سرفصلهای مصوب را پوشش داده است، در حالیکه در دروس انتخابی کتاب اول دارای پوشش ۲۳۵ بار برابر ۱۴/۲٪ است و کتاب دوم به میزان ۱۷۱ بار برابر ۱۳/۶٪ از دروس اختیاری سرفصلهای مصوب شورایعالی انقلاب فرهنگی را پوشش داده است.

هر چند هر دو کتاب در پوشش دادن دروس اجباری بهتر عمل نموده اند، اما مواردی از سرفصلهای دروس

پیشرفت فارغ التحصیلان تخصصهای دانشگاهی خواهد شد که این کار نیازمند طراحی آموزشی، ابزار آموزشی جدید و فعالیتهای بیشتر دانشگاهی در این زمینه می باشد.

یوه هوآنگ سو (۱۹۹۷) در مقاله ای با عنوان «ESP برای غیرانگلیسی زبان های دانشگاه تایوان» به بررسی برنامه های درسی در دانشگاه تایوان جهت ارائه ی دروس زبان انگلیسی با اهداف ویژه برای افراد غیرانگلیسی زبان پرداخته است

ایستریوسوجان (۲۰۰۶) در مقاله ای با عنوان «پیشی گرفتن در دانش نیازمند زبان تخصصی انگلیسی است که برای اهداف دانشگاهی طراحی شده است.»

روش پژوهش

در عرف، روش را مجموعه ای از شیوه ها و تدابیری دانسته اند که برای شناخت حقیقت در برکناری از لغزش به کار برده می شوند. به طور دقیقتر روش به سه چیز اطلاق می شود:

۱- مجموعه ی طرقی که انسان را به کشف مجهولات و حل مشکلات هدایت می کند.

۲- مجموعه ی قواعدی که هنگام بررسی و پژوهش واقعیات باید به کار روند.

۳- مجموعه ابزار یا فنونی که آدمی را از مجهولات به معلومات راهبری می نماید. (خاکی، ۱۳۸۴، ۱۹۴)

روش پژوهش حاضر، تحلیل محتواست که یکی از رایج ترین فنون تحلیل داده ها در پژوهش کیفی است. وبر^۱ این فن را یک روش پژوهش می داند که از طریق برخی شیوه ها، استنتاج های معتبری از متن به عمل می آورد. این استنتاج ها در مورد فرستنده ی (فرستندگان) پیام، خود پیام و مخاطبان پیام است (پاول، ۱۳۸۵).

شیوه گردآوری اطلاعات

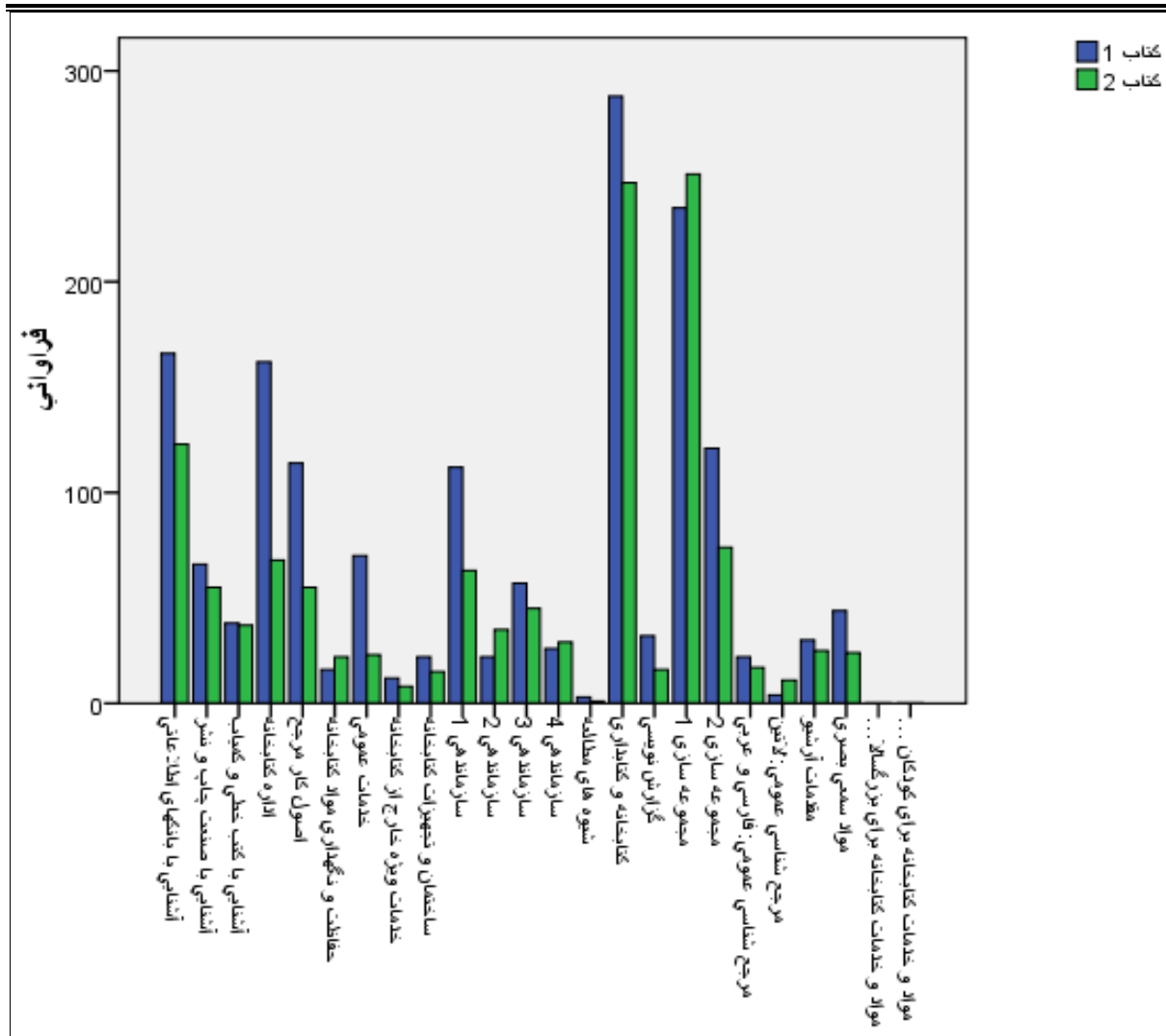
برای گردآوری واژگان کتابداری، در مقایسه متون با سرفصلها، سطر به سطر متون مورد بررسی و پیمایش قرار گرفت و کلمه به کلمه واژگان تخصصی کتابداری و اطلاع رسانی استخراج گردید و بسامد آنها محاسبه شد. آمار توصیفی فراوانی و درصد آنها در جدولهای آماری ارائه شده است. فرکانس حدود ۳۸۲۰ واژه و مفهوم مرتبط با

¹ Weber

اجباری همانگونه که گفته شد فاقد پوشش بوده اند. البته بوده است.
در مورد دروس اختیاری (انتخابی) کاستیها بمراتب بیشتر

جدول ۲. توزیع فراوانی نمای کلی سر فصل های مصوب

کتاب ۲		کتاب ۱		نمای کلی
درصد ستونی	فراوانی	درصد ستونی	فراوانی	
۹,۹%	۱۲۳	۱۰,۰%	۱۶۶	آشنایی با بانکهای اطلاعاتی
۴,۴%	۵۵	۴,۰%	۶۶	آشنایی با صنعت چاپ و نشر
۳,۰%	۳۷	۲,۳%	۳۸	آشنایی با کتب خطی و کمیاب
۵,۵%	۶۸	۹,۷%	۱۶۲	اداره کتابخانه
۴,۴%	۵۵	۶,۹%	۱۱۴	اصول کار مرجع
۱,۸%	۲۲	۱,۰%	۱۶	حفاظت و نگهداری مواد کتابخانه
۱,۸%	۲۳	۴,۲%	۷۰	خدمات عمومی
۶%	۸	۷%	۱۲	خدمات ویژه خارج از کتابخانه
۱,۲%	۱۵	۱,۳%	۲۲	ساختمان و تجهیزات کتابخانه
۵,۱%	۶۳	۶,۷%	۱۱۲	سازماندهی ۱
۲,۸%	۳۵	۱,۳%	۲۲	سازماندهی ۲
۳,۶%	۴۵	۳,۴%	۵۷	سازماندهی ۳
۲,۳%	۲۹	۱,۶%	۲۶	سازماندهی ۴
۱%	۱	۲%	۳	شیوه های مطالعه
۱۹,۹%	۲۴۷	۱۷,۳%	۲۸۸	کتابخانه و کتابداری
۱,۳%	۱۶	۱,۹%	۳۲	گزارش نویسی
۲۰,۲%	۲۵۱	۱۴,۱%	۲۳۵	مجموعه سازی ۱
۵,۹%	۷۴	۷,۳%	۱۲۱	مجموعه سازی ۲
۱,۴%	۱۷	۱,۳%	۲۲	مرجع شناسی عمومی: فارسی و عربی
۹%	۱۱	۲%	۴	مرجع شناسی عمومی: لاتین
۲,۰%	۲۵	۱,۸%	۳۰	مقدمات آرشیو
۱,۹%	۲۴	۲,۶%	۴۴	مواد سمعی بصری
۰%	۰	۰%	۰	مواد و خدمات کتابخانه برای بزرگسالان نوسواد
۰%	۰	۰%	۰	مواد و خدمات کتابخانه برای کودکان و نوجوانان
۱۰۰%	۱۲۴۴	۱۰۰%	۱۶۶۲	جمع

نمودار ۱. میزان پوشش کلی سرفصل‌ها

مطابق جدول شماره ۲، کتاب اول با تعداد ۱۶۶۲ واژه تخصصی در مقابل ۱۲۴۴ واژه تخصصی کتاب دوم، از پوشش واژگان تخصصی بالاتری برخوردار می باشد.

در پاسخ سومین سوال اساسی مبنی بر اینکه «هر یک از متون به چه مقدار مباحث مربوط به رایانه و اینترنت و ذخیره و بازیابی اطلاعات را پوشش داده است؟» یافته های پژوهش نشان می دهند که کتاب اول به مقدار ۴۵ بار یعنی برابر ۲۶/۷٪ و کتاب دوم به مقدار ۳۷ بار یعنی برابر ۳۰/۱٪ به مباحث رایانه و اینترنت پوشش داده اند. همچنین کتاب اول به مقدار ۸ بار برابر ۴/۸٪ و کتاب دوم به میزان ۳ بار برابر ۲/۴٪ بحث ذخیره و بازیابی اطلاعات را پوشش داده اند (جدول شماره ۳).

در پاسخ به سوال اساسی چهارم پژوهش مبنی بر اینکه «هر یک از متون به چه مقدار مباحث فنی کتابخانه:

نمودار شماره ۱، نمایی کلی از سرفصل‌ها را نشان می دهد. کتاب اول در بحث کتابخانه و کتابداری دارای بیشترین پوشش است و کتاب دوم در موضوع مجموعه سازی ۱ دارای بیشترین پوشش می باشد.

در پاسخ اولین سؤال اساسی پژوهش مبنی بر «بطور کلی مباحث نوین علوم کتابداری و اطلاع رسانی به چه میزانی در متون مورد بررسی ارائه شده اند؟» نتایج نشان می دهد در مجموع به میزان ۲۸۹ بار یعنی برابر ۱۹/۹٪ از مباحث نوین کتابداری و اطلاع رسانی در متون مورد بررسی ارائه شده اند. از این مقدار، کتاب اول به میزان ۱۶۶ بار، برابر ۱۰٪ و کتاب دوم به میزان ۱۲۳ بار، برابر ۹/۹٪ از مباحث نوین کتابداری را پوشش داده اند.

دومین سوال اساسی این پژوهش یعنی «کدامیک از متون از پوشش واژگان تخصصی بالاتری برخوردارند؟»

در درس ساختمان و تجهیزات کتابخانه، تنها به بحث تجهیزات ایمنی و سیستم های اطفای حریق و تهویه در دو متن توجه شده است. خود بحث تجهیزات و ساختمان کتابخانه تنها در کتاب اول آورده شده است و بسیاری از موضوعات دیگر این سرفصل فاقد پوشش است. در درس حفاظت و نگهداری مواد کتابخانه فقط از سه موضوع ذکری به میان آمده است و بسیاری از موضوعات فاقد پوشش است. در سرفصل اداره ی کتابخانه در هیچیک از دو کتاب موضوع سخنرانی بیان نشده است، بقیه مفاهیم بین ۱۰ تا ۱۵ بار در کتاب اول و بین ۵ تا ۷ بار در کتاب دوم ذکر شده اند. در سرفصل شیوه های مطالعه دو کتاب فقط به یک موضوع یعنی «یادگیری چیست» اشاره کرده اند و سایر موضوعات مرتبط این درس هیچگونه پوششی ندارند. یافته های دیگری از نظر معنادار بودن و یا معنادار نبودن تفاوت ها بین متون مورد بررسی در مقایسه با سرفصلهای مصوب در قالب جداول و نمودارها به شرح زیر ارائه می شود. این تفاوتها به سه شکل تقسیم بندی شده است:

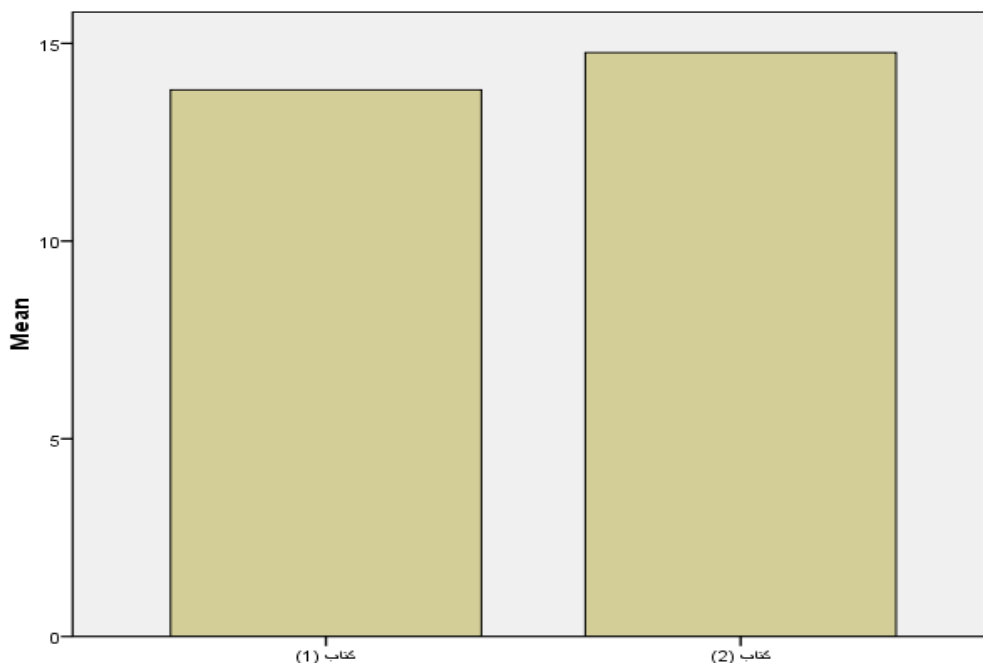
۱- تفاوت ها معنی دار نیست یعنی Sig آزمون t، بیشتر از ۰/۰۵ است که سرفصلهای زیر را در بر می گیرد: دروس مجموعه سازی، دروس سازماندهی، دروس مرجع شناسی عمومی: فارسی، عربی و لاتین، مواد سیمی و بصری، آشنایی با بانکهای اطلاعاتی، کتابخانه و کتابداری، آشنایی با صنعت چاپ و نشر، آشنایی با کتب خطی، بعنوان نمونه جداول و نمودارهای دروس مجموعه سازی ارائه می شوند (جدولهای ۳ و ۴ برای درس مجموعه سازی ۱ و جدولهای ۵ و ۶ برای درس مجموعه سازی ۲) و هر دو مجموعه سازی در نمودارهای (۲ و ۳) نمایش داده شده اند.

۲- تفاوت ها معنی دار است وقتی که Sig آزمون t در جدول، کمتر از ۰/۰۵ است و شامل سرفصلهای، اصول کار مرجع (جدولهای ۷ و ۸ و نمودار ۴)، اداره ی کتابخانه و خدمات عمومی است.

فهرست نویسی، خدمات عمومی، مجموعه سازی، مدیریت، ساختمان و تجهیزات را پوشش داده است؟» یافته ها نشان می دهند که در حاصل جمع سرفصل های سازماندهی ۱ و سازماندهی ۳ که به بحث فهرست نویسی پرداخته اند کتاب اول با بسامد ۱۶۹ بار برابر ۱۰/۱٪ و کتاب دوم به میزان ۱۰۸ بار برابر ۸/۷٪ بحث فهرست نویسی را پوشش داده اند. در مورد سرفصل خدمات کتابخانه، کتاب اول با بسامد ۸۲ بار برابر ۴/۹ درصد و کتاب دوم به میزان ۳۱ دفعه برابر ۲/۴٪ آن را پوشش داده اند. همچنین در مباحث مجموعه سازی، کتاب اول به مقدار ۳۵۶ بار برابر ۲۱/۴٪ و کتاب دوم ۳۲۵ بار برابر ۲۶/۱٪ دارای پوشش بوده اند. در مباحث مربوط به مدیریت کتابخانه و ساختمان و تجهیزات، متون به ترتیب زیر دارای پوشش بوده اند: کتاب اول به میزان ۱۶۲ بار برابر ۹/۷٪ و کتاب دوم به مقدار ۶۸ دفعه برابر ۵/۵٪ به بحث مدیریت پرداخته است و کتاب اول به مقدار ۲۲ دفعه برابر ۱/۳٪ و کتاب دوم با فراوانی ۱۵ بار برابر ۱/۲٪ مباحث ساختمان و تجهیزات کتابخانه را پوشش داده اند (جداول ۲ و ۳).

در مورد سوال پنجم مبنی بر این که «کدامیک از متون، نسبت به سرفصل های مصوب پوشش بالاتری دارند؟» کتاب اول نسبت به سرفصل های مصوب دارای پوشش بالاتری از کتاب دوم است.

در پاسخ به سوالات اساسی، وضعیت پوشش تعدادی از سرفصل ها در متون مشخص شد. در پاره ای از موارد ضروری، با ارائه اطلاعات جدید از آنها نام برده می شود. یافته های پژوهش نشان می دهد که هر دو کتاب هیچ بخشی راجع به مواد و خدمات کتابخانه برای کودکان و نوجوانان و برای بزرگسالان نوسواد را پوشش نداده اند. در سرفصل خدمات عمومی به بحث آمارگیری در هیچ یک از دو کتاب اشاره ای نشده است. میزان پوشش در درس خدمات ویژه ی خارج از کتابخانه تنها به سه موضوع محدود شده است، در حالیکه به موضوعات دیگر از جمله بیماران بستری، جانبازان جبهه ها، زندانیان، سالخوردگان، عقب ماندگان، معلولان، نیروی انسانی خاص و ... هیچگونه اشاره ای نشده است.

نمودار ۲. نمایش میانگین موضوع های سرفصل مجموعه سازی ۱

جدول ۳. آماره های گروهی مجموعه سازی ۱

مجموعه سازی ۱	N	میانگین	انحراف استاندارد	خطای معیار از میانگین
کتاب ۱	۱۷	۱۳,۸۲	۲۰,۵۸۰	۴,۹۹۱
کتاب ۲	۱۷	۱۴,۷۶	۳۴,۰۵۶	۸,۲۶۰

است. هر چه انحراف استاندارد از میانگین کوچکتر باشد به این معنی است که میانگین نمونه نزدیک به میانگین جامعه است.

میانگین تعداد موارد اشاره شده به موضوع های سرفصل مجموعه سازی یک ۱۳,۸۲ دفعه و در کتاب دوم ۱۴,۷۶ مرتبه است. هر چقدر انحراف معیار کوچکتر باشد، میانگین شاخص دقیقتری از میزان گرایش به مرکز نمونه

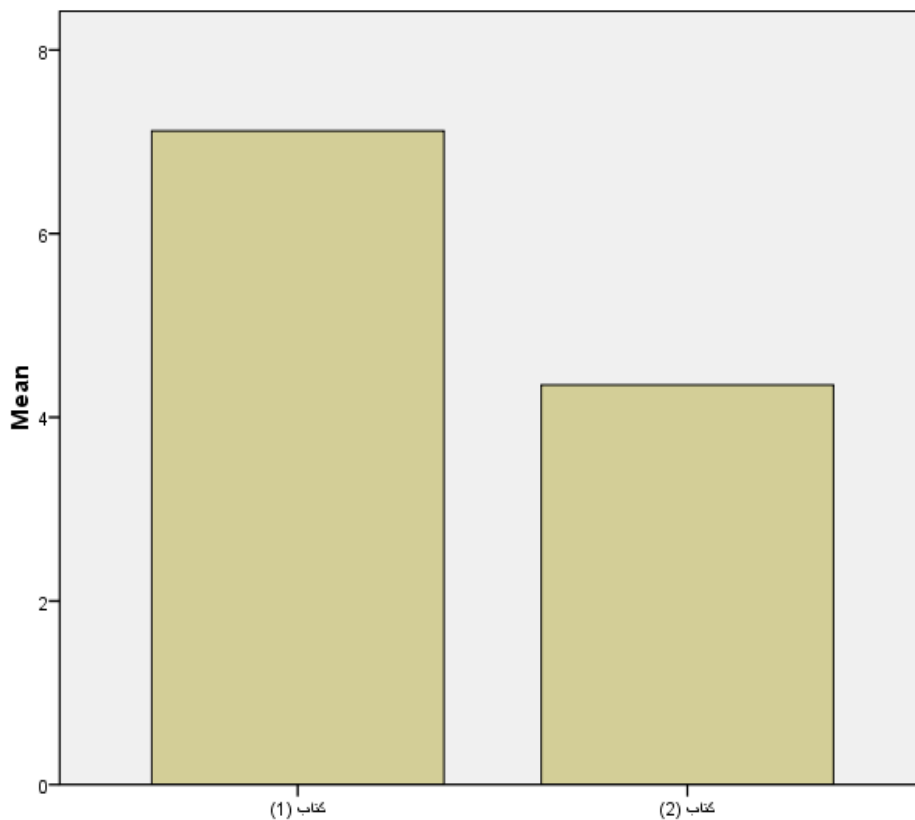
جدول ۴. آزمون نمونه های مستقل مجموعه سازی ۱

آزمون t برای برابری واریانس ها				آزمون لون برای برابری واریانس ها			
تفاوت خطای استاندارد	تفاوت میانگین ها	Sig. (2-tailed)	درجه آزادی	t	Sig.		F
۹,۶۵۱	-۰,۹۴۱	.۹۲۳	۳۲	-۰,۰۹۸	.۹۲۱	.۰۱۰	کتاب فرض برابری واریانس ها
۹,۶۵۱	-۰,۹۴۱	.۹۲۳	۲۶,۳۱۱	-۰,۰۹۸			فرض عدم برابری واریانس ها

۰,۰۵ است بنابراین از ردیف بالا جهت بررسی معنی داری تفاوت میانگین مشاهده شده استفاده می کنیم. چون میزان Sig جدول آزمون t بیشتر از ۰,۰۵ است بنابراین تفاوت مشاهده شده معنا دار نیست.

در تحلیل مقایسه میانگین ها ابتدا فرض برابری واریانس های دو نمونه بررسی می شود. چنانچه واریانس ها برابر نباشند میزان آماره آزمون لون بیشتر از ۰,۰۵ خواهد بود. در جدول بالا چون این آماره بیشتر از

نمودار ۳. نمایش میانگین موضوع های درس مجموعه سازی ۲

جدول ۵. آماره های گروهی مجموعه سازی ۲

مجموعه سازی ۲	N	میانگین	انحراف استاندارد	خطای معیار از میانگین
کتاب ۱	۱۷	۷,۱۲	۷,۷۵۴	۱,۳۹۶
کتاب ۲	۱۷	۴,۳۵	۳,۷۰۷	۰,۸۹۹

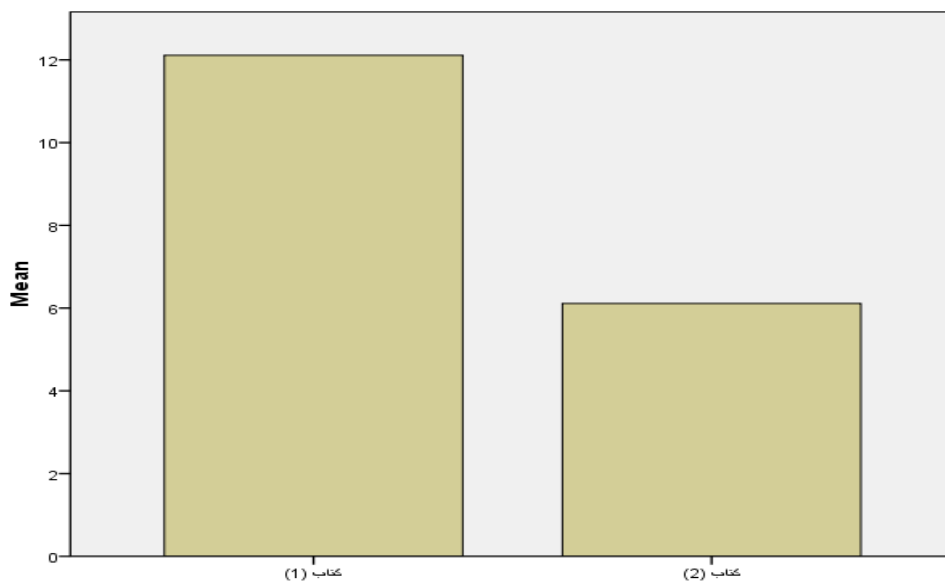
جدول ۶. آزمون نمونه های مستقل مجموعه سازی ۲

آزمون t برای برابری واریانس ها				آزمون لون برای برابری واریانس ها			
تفاوت خطای استاندارد	تفاوت میانگین ها	Sig. (2-tailed)	درجه آزادی	t	Sig.	F	
۱,۶۶۰	۲,۷۶۵	.۱۰۶	۳۲	۱,۶۶۵	.۳۹۷	.۷۳۹	کتاب فرض برابری واریانس ها
۱,۶۶۰	۲,۷۶۵	.۱۰۷	۲۷,۳۳۰	۱,۶۶۵			فرض عدم برابری واریانس ها

تفاوت معنا دار نیست

جدول ۷. آماره های گروهی اصول کار مرجع

اصول کار مرجع	N	میانگین	انحراف استاندارد	خطای معیار از میانگین
کتاب ۱	۹	۱۲,۱۱	۴,۸۵۹	۱,۶۲۰
کتاب ۲	۹	۶,۱۱	۴,۷۸۱	۱,۵۹۴

نمودار ۴. نمایش میانگین موضوع های درس اصول کار مرجع .

جدول ۸. آزمون نمونه های مستقل اصول کار مرجع

آزمون t برای برابری واریانس ها				آزمون لون برای برابری واریانس ها			
تفاوت خطای استاندارد	تفاوت میانگین ها	Sig. (2-tailed)	درجه آزادی	t	Sig.	F	
۲,۲۷۲	۶,۰۰۰	.۰۱۸	۱۶	۲,۶۴۰	.۷۸۰	.۰۸۰	کتاب فرض برابری واریانس ها
۲,۲۷۲	۶,۰۰۰	.۰۱۸	۱۵,۹۹۶	۲,۶۴۰			فرض عدم برابری واریانس ها

نتیجه حاصل شد که نمای کلی سرفصلها، در متون مورد بررسی دارای تفاوت معنادار نیستند.

نتیجه گیری و ارائه ی پیشنهادات

این پژوهش نشان می دهد که مطالب انتخاب شده برای کتاب (۱) یعنی « متون تخصصی انگلیسی ویژه دانشجویان کتابداری و اطلاع رسانی» همگی از متون زبان اصلی انتخاب شده و در پایان هر متن، منبع مربوطه ذکر شده است، کتاب مذکور به جنبه های گرامری نپرداخته است. اما کتاب (۲) یعنی «کاربرد واژه ها و اصطلاحات کتابداری و اطلاع رسانی در جملات انگلیسی» فاقد متون به زبان انگلیسی است؛ بعبارت دیگر از هیچگونه متن انگلیسی جهت ارائه ی مطالب کتابداری استفاده نشده است. صرفاً جمله ها و تمرین های انگلیسی که حاوی واژگان و اصطلاحات کتابداری است به جای لغتهای معمول و عامیانه انگلیسی به کار رفته اند که به این شکل

به همین طریق نمودارها و جداول تهیه شده برای دروس دیگر نتایج ذیل را مشخص کرده اند. کتاب دوم در مبحث اصول کار مرجع به طور معناداری کمتر از کتاب اول به موضوع های این مبحث اشاره کرده است و تفاوت مشاهده شده از نظر آماری معنادار است چون Sig مشاهده شده کمتر از ۰/۰۵ است و در دروس اداره کتابخانه و خدمات عمومی نیز همین نتیجه حاصل شده است، بنابراین تفاوت مشاهده شده در آنها نیز معنادار است.

۳-بدلیل اینکه موارد عدم پوشش موضوعات مربوط به بعضی از سرفصل ها متعدد بوده است، آزمون تفاوت میانگین T قابل انجام نبود و در نتیجه از معنادار بودن یا معنادار نبودن تفاوت های میانگین ها مطلبی ذکر نشده است.

همانطور که ملاحظه گردید تنها در سه مورد از سرفصل ها تفاوت معنا دار بوده است و در نهایت این

بستری، جانبازان جبهه‌ها، سالخوردگان، معلولان و ... که از گروه‌های آسیب‌پذیرتر جامعه هستند، مطالبی در قالب نیازهای آنها و در چارچوب «کتاب‌درمانی» در ویرایش‌های جدید متون ارائه شود.

از آنجا که رشته‌ی علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی سهم قابل توجهی در پژوهش به خود اختصاص داده و می‌رود تا همپای سایر رشته‌های علوم اجتماعی بلکه جلوتر، نقش‌های مهمتری ایفا نماید، شایسته است که به بحث «آمار و علوم آماری» که جایگاه خاصی در پژوهش دارد، نیز بطور جدی در ویرایش جدید متون انگلیسی پرداخته شود.

منابع

پاول، رونالد (۱۳۸۵). روش‌های اساسی پژوهش برای کتابداران. ترجمه‌ی نجلا حریری. تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، مرکز انتشارات علمی. خاکی، غلامرضا (۱۳۸۶). روش تحقیق با رویکردی به پایان‌نامه‌نویسی. تهران: بازتاب.

سلطانی، علی (۱۳۷۹). بررسی درک مطلب دانشجویان ایرانی در حیطه‌ی ESP (انگلیسی برای اهداف ویژه)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد زبان و ادبیات خارجی. دانشگاه علم و صنعت، دانشکده‌ی زبان و ادبیات.

سید علوی، سیدبلال (۱۳۸۶). تحلیل محتوای متون انگلیسی برای دانشجویان کتابداری و اطلاع‌رسانی (۲ و ۱). به منظور بررسی میزان پوشش سرفصل‌های دروس تخصصی دوره‌ی کارشناسی مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته‌ی کتابداری و اطلاع‌رسانی، استاد راهنما، ناهید بنی اقبال. دانشکده‌ی علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال.

شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۷۵). سرفصل دروس دوره‌ی کارشناسی رشته کتابداری. تهران: شورای عالی انقلاب فرهنگی.

کریمی صمد، مریم (۱۳۸۵). ارزیابی و بررسی متون زبان انگلیسی رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی منتشر شده در ایران. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی. دانشکده‌ی علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال.

مجموعه‌ی کتاب را تشکیل می‌دهند. با این توصیف، به نظر می‌رسد کتاب از تمرینات ساختگی شکل گرفته باشد که با اصول بیان شده در تدوین کتاب درسی زبان تخصصی مغایرت دارد.

بدلیل اینکه بین تمرین‌های کتاب مذکور ارتباط ارگانیکی برقرار نیست، کتاب دارای انسجام لازم نیست و فاقد بستر لازم جهت ارائه‌ی مبسوط موضوعات کتابداری است که این مسأله احتمالاً باعث اختلال در آموزش خواهد شد.

با وجود کاستی‌های ذکر شده، از نظر معنادار بودن و یا معنادار نبودن تفاوت‌های موجود میان متون مورد بررسی با سرفصل‌های مصوب بجز در سه مورد از سرفصل‌های اداره‌ی کتابخانه، اصول کار مرجع و خدمات عمومی که دارای تفاوت‌های معناداری هستند در بقیه موارد تفاوت معناداری مشاهده نشده است که در نهایت نیز تفاوت معناداری میان متون مورد بررسی و نمای کلی سرفصل‌ها وجود ندارد. پیشنهاد می‌شود که در کتاب (۲) علاوه بر تمرین‌ها، از

متون کتابداری به زبان انگلیسی در ویرایش جدید استفاده شود. در هر دو کتاب جهت رفع نارسایی‌های گفته شده، در ویرایش‌های جدید، با توجه به واقعیات اجتماعی و فرهنگی و نیاز اطلاعاتی مخاطبان تجدید نظرهای لازم در متون صورت گیرد. از مقوله‌های IT و ICT، رایانه، اینترنت و بطور کلی مفاهیم مرتبط با تکنولوژی ارتباطی و اطلاعاتی که از شاخصه‌های مهم امروز جامعه‌ی اطلاعاتی است در متون استفاده شود که این باعث ارتقاء سطح ارتباط علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی با فناوری اطلاعات و ارتباطات شده و جایگاه رشته کتابداری را در توسعه‌ی کشور تقویت می‌نماید. در این صورت دانشجویان این رشته نیز نسبت به فراگیری زبان انگلیسی انگیزه‌ی بیشتری خواهند داشت و از حوزه‌ی تخصصی خود شناخت جامع‌تر و عمیق‌تر بدست خواهند آورد.

همه ما شاهد آسیب‌های فراوانی به کتابخانه‌ها بوده و هستیم، با به روز کردن مباحث ساختمان و تجهیزات کتابخانه، حفاظت و نگهداری مواد کتابخانه و اداره‌ی کتابخانه و لحاظ کردن این موارد جدید در ویرایش‌های بعدی متون، می‌توان آگاهی‌های ارزنده‌ای در جهت حفظ کتابخانه‌ها عرضه داشت.

در حوزه‌های خدمات ویژه جهت زندانیان، بیماران

- Related Knowledge and English proficiency in Reading English for Academic purposes. The Modern Language Journal. Castello.
- Waters, Alan (1997). ESP –Things Fall Apart? RELC Regional Seminar.
- Hang, Su-Yueh (1997). The ESP Component in English programs for Non English Majors at universities in Taiwan. 14th TEFL Conference in R.O.C Taiwan: National Taiwan Normal University.
- USO-Juan Esther (2006). The Compensatory Nature of Discipline

Archive of SID